Hei,

ohessa TEM:n vastaukset edustaja Holopaisen kysymyksiin merkittynä punaisella jokaisen kysymyskohdan alle. YM täydentää oman toimialansa mukaisesti vastauksia erillisellä vastauksella.

Ystävällisin terveisin

Eeva-Maija

Eeva-Maija Puheloinen
Johtava asiantuntija
Innovaatiot ja yritysrahoitus –osasto / Yritysten kansainvälistyminen ja toimialakohtainen elinkeinopolitiikka
Työ- ja elinkeinoministeriö
PL 32, 00023 VALTIONEUVOSTO
eeva-maija.puheloinen(at)gov.fi
puh. 029 504 7084

1. ***Ympäristöhaittojen tason määrittely eri kuin ympäristöluvassa***

Kainuun Ely ja useat lausunnonantajat lausuivat ympäristövaikutusten liian korkeasta kynnyksestä. Merkittävä tai huomattava ympäristövaikutus vaaditaan, jolloin vasta puututtaisiin asioihin. Olisi järkevämpää olla ympäristöluvan kanssa linjassa myös viranomaisten kannalta.

KYSYMYS: Mitkä ovat lain kohdat, joissa kaivoslaki määrittelee korkeamman kynnyksen puuttua haitallisiin ympäristövaikutuksiin? Mitkä ovat kohtia, jotka jäävät tässä katveeseen, jotka on määritetty vain kaivoslaissa eikä esimerkiksi ympäristöluvassa?

Esityksen on 11, 18, 51, 52, 143 §:ään lisätty, ettei toiminnasta saa aiheutua merkittävää vahingollista ympäristövaikutusta /ettei suljetusta kaivoksesta aiheudu merkittäviä haitallisia vaikutuksia ihmisten terveydelle tai ympäristölle / huomattavien vahingollisten ympäristövaikutusten aiheutumista. Muutosten tarkoituksena on lisätä ympäristövaikutusten huomioon ottamista kaivoslaissa. Kynnys on korkea, jottei sääntely mene liiaksi päällekkäin ympäristönsuojelulain kanssa. 52 §:n sanamuoto toistaa jo voimassa olevan 48 §:n sanamuotoa. Tarkoitus on, että määreitä tulkitaan itsenäisesti, koska kaivoslain mukaisista eri toiminnoista seuraavat ympäristövaikutukset vaihtelevat.

Ympäristönsuojelulaki on ympäristön pilaantumisen ehkäisyä, jätteitä ja päästöjä koskeva yleislaki (vaikutukset ja raja-arvot usein mitattavia, esim. kemiallisia vaikutuksia). Ympäristövaikutukset kaivoslaissa ovat perinteisesti liittyneet erityisesti alueen fyysisiin muutoksiin, mitä rajanvetoa ympäristönsuojelulain kanssa nyt esitetyillä muutoksilla jonkin verran heikennetään.

Kaivosten vakuustarkastelussa tunnistettuun katvealueeseen vastattu kysymyksen 3 kohdalla.

2. ***Malminetsintävaiheessa lainsäädännössä on menty jopa taaksepäin (useat lausunnon antajat)***

Esimerkiksi lausunnot:

- Kaivoslakiin on lisätty intressivertailua vain kaivostoiminnan edun mukaisesti 61 a §:ssä (Maanomistajan suostumus malminetsintäluvan voimassaolon jatkamiselle) mahdollistamalla poikkeus malminetsintävaiheessa perusteilla, jotka johtuvat suunnitellusta kaivostoiminnasta ilman perusteluja esitöissä. **Samanlaista poikkeusta ei muille yleisille tai yksityisille eduille suoda. 61 a § tulee poistaa esityksestä.**

Lakiesityksessä ehdotetaan maanomistajien suostumuksen edellyttämistä, kun malminetsintälupa on ollut voimassa kymmenen vuotta. Pääsääntö on maanomistajan suostumuksen hankkiminen, mutta jos suostumusta ei ole saatu, voi pääsäännöstä poiketen hakija hakea valtioneuvostolta maanomistajakorvauksen korvaavaa puoltoa edellyttäen, että tärkeä yleinen etu edellyttää hanketta. Tärkeää yleistä etua punnitaan ajatellen hankkeen paikallis- ja aluetaloudellisia sekä työllisyysvaikutuksia ja yhteiskunnan raaka-ainehuoltoa. Valtioneuvostotasolla päätöstä tehtäessä näkökulmana on kansallinen etu ja kynnys on korkealla. Poikkeusta ei voi hakea esimerkiksi hakijan liiketaloudellisilla perusteilla tai muilla hakijan yritystoimintaan tai muuhun etuun perustuvilla vaikutuksilla.
- Yleisen edun poikkeus tehdään malminetsintälupaan (mm. Mara: pitäisi poistaa)

Voimassa olevan lain mukaan malminetsintälupaa ja kullanhuuhdontalupaa ei saa myöntää alueelle, jonka osalta kunta vastustaa luvan myöntämistä kaavoituksesta johtuvasta tai muusta alueiden käyttöön liittyvästä pätevästä syystä, jollei luvan myöntämiselle ole erityistä syytä. Esityksen ehdotetaan säännöstä muutettavaksi seuraavasti: malminetsintälupaa ja kullanhuuhdontalupaa ei saa myöntää alueelle, jonka osalta kunta vastustaa luvan myöntämistä kaavoituksesta johtuvasta tai muusta alueiden käyttöön liittyvästä *painavasta* syystä, jollei *tärkeä yleinen etu* edellytä luvan myöntämistä.

Esityksessä sanamuotoja selkeytettäisiin korvaamalla aiemmat epäselviksi koetut sanamuodot paremmin kuvaavilla.

- Hallituksen esityksen mukaan malminetsintäluvan haltija voisi ensimmäisen luvan kohdalla käynnistää toiminnan jo ennen valitusten käsittelyä
- Esityksessä lisätään täytäntöönpanomääräyksen piiriin myös malminetsintälupa (nykyisin vain malminetsinnän jatkolupa). Voimassa olevan 169 §:n 2 momentin mukaan edellytyksenä täytäntöönpanomääräykselle muutoksenhausta huolimatta on, että täytäntöönpano ei tee muutoksenhakua hyödyttömäksi ja hakija asettaa kaivosviranomaisen määräämän vakuuden niiden edunmenetysten ja kustannusten korvaamiseksi, jotka päätöksen kumoaminen tai lupamääräysten muuttaminen voi aiheuttaa.
- Malminetsinnän koereikien poraus eli kairaus tulee luvittaa ympäristöluvalla, vesiluvalla tai vähintään ympäristönsuojelulain ilmoituksella, kuten koneellinen kullankaivuu tai maalämpökaivot. Kairaus aiheuttaa maalämpökaivoihin verrattavia vaikutuksia pohjavesiin ja vedenottoon. Myös luonnonsuojelu- ja meluvaikutukset voivat olla merkittäviä.

Työ- ja elinkeinoministeriön kaivosviranomaiselta saaman selvityksen mukaan kaivosviranomaisen tietoon ei ole tullut ympäristöviranomaisilta tai muilta viranomaistahoilta dokumentoitua tapausta, joissa timanttikairaus olisi pilannut pohjavesiä. Sen sijaan on seurantatuloksia useilta eri kairauskohteilta, joista käy ilmi, ettei kallioperäkairaus ole vaikuttanut mitenkään alueen vesioloihin. Ei pinta- tai pohjaveden tasoon, eikä sen laatuun.
Hallituksen esitys -luonnoksessa (2/2022) kaivolain 11 §:ään esitettiin lisättäväksi myös uutta 4 momenttia, jonka mukaan malminetsintäluvan myöntäminen olisi edellyttänyt, ettei malminetsinnästä, asetettavat lupamääräykset ja malminetsintäalueen sijainti huomioon ottaen, aiheudu edellä 2 momentissa tarkoitettua seurausta. Oikeustilan selkeyttämisen kannalta muutos olisi hyödyllinen (Pölönen).
Lausuntokierroksella oikeusministeriö esitti, että luonnoksessa esitetty 3 momentti olisi 2 momentin kanssa päällekkäistä sääntelyä. Tämän vuoksi 3 momentti poistettiin esityksestä.

”Säännös ei näyttäisi muuttavan nykyistä oikeustilaa eikä se sitä juuri selkeytäkään. Etsintäyhtiöiden asema säilyisi vahvana suhteessa kuntaan. Käytännössä kunta voisi estää etsinnän lähinnä suppeilla alueilla esimerkiksi hyvin konkreettisten ja etsinnän kanssa jännitteisten suunnitelmien pohjalta edellyttäen, että estettä ei voida poistaa ajallisin rajauksin tai lupamääräyksin ja, että tärkeä yleinen etu ei edellytä luvan myöntämistä. Säännös ei loisi oikeusperustaa esimerkiksi kaivoslaista poikkeavien suojavyöhykkeiden jättämiselle kunnan vaatimuksesta esimerkiksi loma-asutus- ja -matkailukohteiden läheisyyteen, vaikka ko. lähialueet olisi alustavasti suunniteltu muuhun käyttöön. Ehdotettu säännös tarkoittaisi, että kunnan esittämän pätevän syyn tulisi liittyä suunnitellun maankäytön osalta varsin konkreettiseen suunnitelmaan. Esimerkiksi pelkästään kunnan strateginen linjaus painottaa tietyllä kunnan alueella malminetsintätoimintojen välittömille ja välillisille vaikutuksille herkkiä toimintoja ei ole vielä oikeuskäytännön perusteella arvioituna lainkohdassa tarkoitettu pätevä syy (Itä-Suomen hallinto-oikeuden ratkaisu 22.2.2021, Dnro 00901/20/7203, lainvoimainen). Kunnan esittämästä pätevästä syystä olisi vielä mahdollista poiketa yhteiskunnan raaka-ainehuoltoon liittyvällä tai sellaisella malmivarantojen kartoitustarveperusteella, joka katsotaan alueellisen kehittämisen kannalta tarpeellisena. Lisäksi hallituksen esityksen mukainen sääntely heikentäisi kunnan asemaa aloituslupatilanteissa. **Hallituksen esityksen mukaisesti malminetsintä voitaisiin käynnistää kunnan (tai muun tahon) muutoksenhausta huolimatta, jos kaivosviranomainen myöntää sille ehdotetun 169 §:n mukaisen aloitusluvan. Nykylaissa ei ole vastaavaa säännöstä**. Kokonaisuutena uudistus ei ole hallituksen esityksen mukaisesti merkitsemässä juurikaan muutosta kunnan (heikkoon) asemaa etsintävaiheessa. Tältä osin uudistukseen ei sisälly elementtejä, jotka edistäisivät etsintä- ja kaivostoiminnan hyväksyttää.”

Vastattu yllä. Paikallista hyväksyttävyyttä edistetään malminetsinnässä erityisesti maanomistajasuostumuksen käyttöönotolla ja kaivostoiminnassa kuntakaavavaatimuksella.

Kaivoslakiuudistuksessa lakiin sisällytettäisiin myös säännös (61 b §) poikkeuksellisten tilanteiden huomioon ottamisesta.13 Vastaavaa säännöstä ei ole nykylaissa. Tämä voisi pitkittää entuudestaan malminetsintälupamenettelyn kestoa ja vähentää siten paikallista hyväksyttävyyttä etsintätoiminnoille. Hallituksen esityksen mukaisesti malminetsintä voitaisiin myös käynnistää (nykytilanteesta poiketen) muutoksenhausta huolimatta, jos kaivosviranomainen myöntää sille ehdotetun 169 §:n mukaisen aloitusluvan. **Yhtiöt voisivat siis aloittaa jatkossa luvan mukaiset etsintätoimet maanomistajan tahdon vastaisesti ennen kuin hallinto-oikeus on tutkinut maanomistajan valituksen Tukesin myöntämän luvan laillisuudesta. Muutoksella on etsintävaiheen paikallista hyväksyttävyyttä heikentävä vaikutus.**

Lakiesityksessä ehdotetaan malminetsintäluvan voimassaolon jatkamista poikkeuksellisissa tilanteissa, joilla tarkoitetaan ylivoimaisen esteen kaltaisia tilanteita.

Täytäntöönpanoon muutoksenhausta huolimatta vastattu yllä.

Etsintä yhtiöiden asema säilyisi malminetsintävaiheessa hyvin vahvana suhteessa maaomistajiin. Kaivoslakiehdotuksen pohjalta olisi mahdollista, että kiinteistö kuuluisi varaus[1]ja etsintäkohteeseen maanomistajan tahdosta riippumatta (nykyiseen tapaan) yhtäjaksoisesti 17 vuotta ja poikkeustilanteissa etsintävaihe voisi olla tätäkin pidempi. **Eli maanomistajan tahdosta riippumaton etsintäaika voisi nykytilaan nähden jopa pidentyä, vaikka hallitusohjelman tavoitteet ovat päinvastaisia.**

Lakiesityksessä ehdotetaan varausajan lyhentämistä nykyisesti kahdesta vuodesta lähtökohtaisesti yhteen vuoteen sekä maanomistajasuostumuksen edellyttämistä, kun malminetsintä on jatkunut kymmenen vuotta. Ehdotuksilla on kokonaisaikaa lyhentävä vaikutus. Poikkeuksellinen tilanne on poikkeus pääsäännöstä, mitä yleisin laintulkintasäännöin tulee tulkita suppeasti.

Hallituksen esityksen mukainen sääntely osin selkeyttäisi muiden elinkeinojen asemaa etsintälupaharkinnassa, sillä nykyisessä laissa muille elinkeinoille aiheutuva olennainen haitta ei sisälly luvanmyöntämisestesäännöksiin. Säännöksen yksityiskohtaisissa perusteluissa on pyritty ongelmallisella

tavalla kuitenkin ennakolta määrittämään, mitä tosiasiallisia haittoja malminetsinnästä voi tai ei voi lähtökohtaisesti aiheutua muille elinkeinoille ja mitä on pidettävä todellisena haittana. **Vastaavaa määritystä ei ole nykylainsäädännössä, jonka tavoitteisto ja systematiikka puoltaa laajaa haitta-arviointia.16 Uudistus on siten nähtävissä pikemminkin paikallista hyväksyttävyyttä heikentävänä kuin vahvistavana tältä osin.**

Työ- ja elinkeinoministeriön tarkoituksena on ollut esittää yksityiskohtaisissa perusteluissa konkreettisia esimerkkejä käytännössä esiintyvistä lain soveltamistilanteista.

Kuntien, maanomistajien ja muiden elinkeinojen asema suhteessa etsintäyhtiöihin säilyisi heikkona, mikä ei tue paikallisen hyväksyttävyyden vahvistamistavoitetta. Hallituksen esityksen pohjalta olisi mahdollista, että kiinteistö kuuluisi varaus- ja etsintäkohteeseen maanomistajan tahdosta riippumatta yhtäjaksoisesti 17 vuotta. Nykyisestä poiketen etsintävaihe voisi olla poikkeuksellisissa tilanteissa tätäkin pidempi maanomistajan tahdosta riippumatta (näissä tilanteissa rajoitettu valitusoikeus). Hallitusohjelman täytäntöönpanemiseksi maanomistajan suostumus tulisi olla malminetsinnän jatkoluvan aito, yksiselitteinen edellytys 10 vuoden jälkeen. Hallituksen esityksen mukaiset kaivoslain 61 a §:n 2 ja 3 momentit tulisi tästä syystä poistaa. Hallituksen esityksen mukainen sääntely selkeyttäisi muiden elinkeinojen asemaa etsintälupaharkinnassa. **Säännöksen yksityiskohtaisissa perusteluissa on pyritty ongelmallisella tavalla kuitenkin ennakolta määrittämään, mitä tosiasiallisia haittoja malminetsinnästä voi tai ei voi lähtökohtaisesti aiheutua muille elinkeinoille ja mitä on pidettävä todellisena haittana.**

Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että konkreettisen haitan osoittamista tulee edellyttää, jotta objektiivisesti voidaan arvioida tarvittavia lupamääräyksiä.

KYSYMYS: Miten vastaatte esille nostettuihin huomioihin (tässä esimerkkeinä, lausunnoissa tarkemmin), joiden mukaan paikallisten ja maanomistajien malminetsintävaiheeseen vaikuttaminen heikkenisi jopa suhteessa nykylainsäädäntöön? Miten tilanne voitaisiin korjata, ettei heikentymistä aiheutuisi ja voitaisiin parantaa vaikuttamismahdollisuuksia (eduskunnan lausumissa hyväksytty myös) malminetsintävaiheessa?

TEM ei tunnista väitettyä heikennystä.

3. ***Vakuussääntelyn on tarkoitus parantua. Miten vastaatte mm. Mining Watch Finlandin huomioihin kuten esimerkkinä alla (loput lausunnossa)?***

Esimerkiksi lausunto: Vakuussääntely. Kaivosten sulkemisen osalta esitys ei huomioi pitkäaikaisia vaikutuksia riittävästi, ns. ristiinkäytön ja esim. kaivoskuilu/avolouhosvesien osalta. **Mahdollisuuteen periä vakuus esitetään heikennystä,** jolloin hallitusohjelman tavoite kaivoksen vastuiden toteutumisesta kaikissa tapauksissa ei toteudu. Hallituksen esityksen tekstiin on kirjattu uusia rajoituksia vakuuksille, kuten kuten ympäristölupaviranomaisen toimivaltaan liittyvät asiat, kaivostoiminnasta aiheutuvat haitat ja vahingot, muut kuin kaivosviranomaisen lopettamispäätöksessä määrittelemät asiat ja lopettamispäätöksen jälkeen ilmenevät asiat, jotka merkittävästi rajoittavat vakuuksia. Näitä rajoituksia ei pidä tehdä. Niistä seuraa vakuuksien katvealueita. Nykyisen lain vakuudet koskevat kaikkea jätealuiden ulkopuolella myös pilaantumista, mikä on erityisesti mainittu puhdistamistoimina 109 § selityksessä 1 .

Esityksen valmistelun yhteydessä TEM:n teettämän selvityksen mukaan useissa tapauksissa kaivoslain nojalla vaaditut vakuudet on määritetty kattamaan vain ne minimitoimenpiteet, jotka ovat tarpeen kaivosalueen aitaamiseksi ja ulkopuolisten pääsyn estämiseksi, ja etenkin viranomaispalautteessa on tullut esille näkemys vakuuksien yleisestä riittämättömyydestä. Kaivoslupaan liittyvän vakuuden määrää asetettaessa lupaviranomaisen on kaivoslain 108 §:n perustelujen mukaan erityisesti arvioitava lain 143, 144 ja 150 §:ssä säädettyjen velvoitteiden hoitamisesta aiheutuvat kustannukset. Kaivoslain tavoitteena ja tarkoituksena ollut välitöntä turvallisuutta laajempi vakuuden käyttöala ei tällä hetkellä näytä käytännössä aina toteutuvan.

Esityksessä ehdotetaan vakuuksia koskevaa säännöstä täsmennettäväksi luettelemalla lopetus- ja jälkitoimenpiteet, mitä vakuuden tulee kattaa, ja viittaamalla niitä koskeviin säännöksiin. Tällä pyritään toteuttamaan voimassa olevan lain laatijan tarkoitusta vakuuksien kattavuudesta. Lopetus- ja jälkitoimenpiteitä on tarkoitus tarkentaa asetustasolla, ja ne tarkoittaisivat
- alueen kunnostamista, siistimistä ja maisemointia,
- alueen saattamista yleisen turvallisuuden vaatimaan kuntoon,
- kaivosluvassa ja kaivosturvallisuusluvassa määrättyjen toimenpiteiden suorittamista
- kaivoksesta louhittujen kaivosmineraalien, kaivoksen laitteistojen ja laitteiden sekä maan pinnalla olevien rakennusten ja rakennelmien poistaminen

Vakuussääntelyn tarkentamisen tavoitteena on saattaa kaivosvakuudet lain säätämisvaiheessa tarkoitettuun tilaan. Tällä esityksellä ehdotetaan muutoksia myös lupamääräyksiä koskevaan 52 §:ään, alueen kunnostamista koskevaan 143 §:ään, louhittujen kaivosmineraalien, kaivoksen laitteistojen, laitteiden, rakennusten ja rakennelmien poistamista koskevaan 144 §:ään sekä seurantaa ja korjaavia toimenpiteitä koskevaan 150 §:ään, millä muutoksilla osaltaan on vaikutusta vakuuksien kattavuuteen.

Kaivoslaissa ei voida määrätä vakuutta ympäristönsuojelulain alaan kuuluvista toimista. Ympäristönsuojelu lakia sovelletaan teolliseen ja muuhun toimintaan, josta aiheutuu tai saattaa aiheutua ympäristön pilaantumista, sekä toimintaan, jossa syntyy jätettä, sekä jätteen käsittelyyn.

Lakiesityksen valmistelun yhteydessä TEM ja YM pohtivat kaivoslain ja ympäristönsuojelulain mukaisten vakuuksien ristiinkäytön mahdollisuutta. Valmistelussa päädyttiin kaivoslain vakuuden täsmentämiseen, ja sitä kautta kaivoslain mukaisen vakuuden määrän kasvattamiseen.

Hallituskaudella on teetetty VN TEAS –tutkimus: Kaivosten jätevakuuden alan laajentamisen ympäristönsuojelullinen vaikuttavuus ja kustannukset (linkki). Tutkimuksen tekivät AFRY Finland Oy ja Itä-Suomen yliopisto. Hankkeessa tuotettiin tietoa kaivoksilla syntyvien vesijakeiden määrästä ja laadusta sekä kaivosten vesienhallinta- ja käsittelytekniikoista, tarkkailusta ja lopettamis- ja jälkihoitovaiheen kustannuksista. Vesijakeiden ominaisuuksiin ja vesienkäsittelytavan valintaan sekä tarkkailuun vaikuttavia tärkeitä tekijöitä on lukuisia. Monitekijäisyyttä on havainnollistettu raportissa edellä mainittujen lisäksi myös kustannusten muodostumisen osalta. Hankkeessa analysoitiin myös vakuussääntelyn nykytila katvealueineen kaivosten vesienhallinnan, vesienkäsittelyn ja ympäristötarkkailun näkökulmista sekä kehitettiin sääntelymalli katveisiin vastaamiseksi. Sääntelymallissa ympäristönsuojelulain mukaisen vakuuden ala laajenisi jätteiden käsittelytoiminnasta koko kaivostoimintaan. Malliin sisältyisi sääntelyä kaivostoiminnan sulkemissuunnitelmasta, vesienhallinta- ja vesienkäsittelysuunnitelmasta, seuranta- ja tarkkailusuunnitelmasta sekä uudesta kaivostoiminnan vakuudesta. Vakuuden laajentamisen taloudellisen merkityksen suuruusluokka voi yksittäisellä kaivoksella jäädä pienimmillään alle sadantuhannen euron. Suurimmillaan, lähinnä ääritapauksissa, lisäkustannukset voivat olla kymmenen miljoonan euron suuruusluokkaa. Ministeriöt eivät ole vielä päättäneet hankkeen johdosta tehtävistä jatkotoimista (hanke päättyi 10/2022).

4. Siirtymäaika

Ennen lain voimaantuloa jätetyille lupahakemuksille on lakiehdotuksessa asetettu viiden vuoden siirtymäaika. **Lakiehdotuksessa määritelty siirtymäaika tulee poistaa tai vähintään lyhentää ehdotetusta viidestä vuodesta kahteen vuoteen. (useat lausujat)**

KYSYMYS: Kuinka poikkeuksellisen pitkään siirtymäaikaan on päädytty? Mihin pitkä siirtymäaika tulisi vaikuttamaan? Käsitelläänkö esimerkiksi malminetsintälupaa kaivosluvasta erillisenä lupaprosessina?

Pykälä 62 : lupamääräysten tarkistaminen ei saa sanottavasti vähentää kaivoshankkeesta saatavaa hyötyä” on esitetty muutettavaksi lausunnoissa

Mikälaisen liikkumavaran mahdollistaa lupaehtojen tarkistamiseen? Miten mahdollistaa mahdollisiin ongelmiin puuttumisen?

Siirtymäaika on tarpeen, jotta kaivosviranomainen voi antaa voimassa oleville kaivosluville lakiesityksen edellyttämät yleisten ja yksityisten etujen kannalta tarpeelliset määräykset ja päivittää vakuutta koskevat lupamääräykset. Kaivosviranomaiselle on varattava riittävä aika, jotta lupien päivittäminen uusien säännösten mukaisiksi voidaan tehdä asianmukaisesti.

Voimassa olevan lain säännös ”Lupamääräysten tarkistaminen ei saa sanottavasti vähentää kaivoshankkeesta saatavaa hyötyä.” koskee määräaikaistarkistuksia, eikä lakimuutoksista johtuvia lupien tarkasteluita uusien lain vaatimusten johdosta.

5. ***Ympäristölupa ennen kaivoslupaa (useat lausunnonantajat ja ympäristövaliokunta)***

Laki ei edistä kaivosluvan ja ympäristöluvan yhteensovittamista hallitusohjelmakirjauksen mukaisesti. Hallituksen esitys ei sisällä myöskään uskottavia perusteluita, miksi kaivosluvan ja ympäristöluvan yhteensovittamista ei ole edistetty.

KYSYMYS: Miten mm. Vihervuoren raportin esitys, eduskunnan tahtotila ja hallitusohjelman kirjaus tästä voitaisiin kirjoittaa kaivoslakiin?

Kaivosluvan ja ympäristöluvan yhteensovittamisen parantamista koskevan hallitusohjelmakirjauksen osalta työ- ja elinkeinoministeriö sekä ympäristöministeriö ovat tunnistaneet, että 1.9.2020 voimaan tullut laki eräiden ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittamisesta parantaa lupien yhteensovittamista eikä syvempää yhteensovittamista ole tarkoituksenmukaista toteuttaa ennen kuin edellä viitatun lain mukaisesta vapaaehtoisesti lupien yhteiskäsittelystä on saatu käytännön kokemuksen kautta enemmän tietoa ja ennen kuin yhteiskäsittelyn edellyttämät tietotekniset ratkaisut on asianmukaisesti toteutettu. Tietojärjestelmän kehittämiskustannuksiin on käytettävissä TEM:n Digitalisaation kehittäminen –momentin varoja (32.01.10). TEM:n näkemyksen mukaan Luvat ja valvonta -palvelua tulisi hyödyntää enenevässä määrin lupamenettelyissä.

Lakiesityksessä esitetään muutoksia, jotka edistävät yhteensovittamista (esim. uusi 31 a § Hakijan neuvonta).

6. ***Kaivosten rakenteiden sääntely vajaata ja rakentamisen pätevyysvaatimukset vaillinaiset***

Miten vastaatte esitettyihin huomioihin?

Kaivosten ympäristörakenteista annetaan lupamääräyksiä ympäristöluvassa ympäristönsuojelulain ja patoturvallisuuslain nojalla. TEM:n vastuulle kuuluu nostolaitosasetus, johon ei ole esitetty kehittämistarpeita lakivalmistelun aikana, eikä myöskään kaivoslain kaivosturvallisuutta koskeviin pykäliin.

7. ***Kaivosten rakentamisen ja sulkemisen säätely***

Miten jätteiden vaikutukset voitaisiin huomioida paremmin sulkemisen jälkeen?

Toiminta, jossa syntyy jätettä, sekä jätteen käsittely kuuluvat ympäristönsuojelulain soveltamisalaan. Kaivannaisjätteistä on annettu oma EU:n kaivannaisjäteasetus, joka on pantu kansallisesti toimeen ympäristönsuojelulailla ja kaivannaisjäteasetuksella.

8. ***Paliskunnat***: laki ei tuo parannuksia. Mm. 34 paliskuntaa 54:sta rajataan ulos vaikutusten selvittämisestä ja yhteistyömenettelystä

Miten paliskuntien osalta voitaisiin parantaa paikallista hyväksyttävyyttä ja vaikuttamismahdollisuuksia (hallitusohjelmatavoite)?

Esityksellä yhdenmukaistetaan tiedottamista koskeva menettely koko poronhoitoalueella, näin kaikkien paliskuntien saama tieto varmistaa osallistumisen lupamenettelyihin.

Erityisesti poronhoitoa kokevan alueen poronhoitoa varten on poronhoitolain (848/1996) 2 §:n 2 momentissa erityissäännös. Erityisesti poronhoitoa varten tarkoitetulla alueella olevaa maata ei saa käyttää sillä tavoin, että siitä aiheutuu huomattavaa haittaa poronhoidolle. Maan luovuttaminen tai vuokraaminen tällä alueella saa tapahtua vain sillä ehdolla, että maanomistajalla tai vuokramiehellä ei ole oikeutta saada korvausta porojen aiheuttamista vahingoista.

Esityksen mukaan poronhoito muulla kuin erityisesti poronhoitoon varatulla alueella tulee otetuksi huomioon samalla tavalla kuin muutkin elinkeinot. Hakemuksen yhteydessä toimitetaan muun muassa selvitys hakemuksen kohteena olevasta alueesta ja sen kaavoitustilanteesta sekä alueen käyttöä koskevista rajoituksista ja niiden huomioon ottamisesta. Lisäksi on esitettävä selvitys niistä joiden etua, oikeutta tai velvollisuutta asia saattaa koskea.

9. **Miten riippumaton tiedontuotanto varmistetaan infoissa.**

Lausunnot: **Raportointivelvollisuus olisi perusteltua asettaa siten, että se sisältäisi selkeän velvollisuuden antaa selvitystä kaivostoiminnan vaikutuksista ottaen huomioon ympäristönsuojelulakiin perustuvan seurannan tulokset.**

Miten voitaisiin täsmentää?

Esityksessä ehdotetaan kaivosluvan haltijalle velvollisuutta järjestää vuosittain yleisölle avoimen tilaisuuden, jossa kaivosluvan haltijan olisi annettava selvitys esiintymän hyödyntämisen laajuudesta ja tuloksista sekä ilmoitettava, jos tiedot mineraalivarannoista muuttuvat olennaisesti ja annettava arvio kaivostoiminnan vaikutuksista kiinteistöjen omistajille ja muille kaivostoiminnan vaikutusalueella oleville asianosaisille. Perusteluissa mainitaan myös, että tilaisuus tarjoaisi mahdollisuuden kaivosluvan haltijalle käydä läpi kaivostoiminnan tietojen lisäksi myös tietoja ympäristöseurannasta yleisellä tasolla. Tällöin tilaisuudessa olisi hyvä tuoda esille kaivoksiin kuuluvat eri luvat ja viranomaisten toimivaltajako. Ympäristöseurantaa tehdään ympäristönsuojelulain nojalla, eikä kaivoslaki velvoita seurantatietojen julkaisemiseen, mutta toiminnan kokonaiskäsityksen kannalta tämä voisi olla hyvä tapa.

Esityksessä ehdotetaan myös, että malminetsintäluvan haltija järjestää vuosittain yleisölle avoimen tilaisuuden, jossa kerrotaan tutkimustöistä, niiden tuloksista ja vaikutuksista.

Avoimia tilaisuuksia koskevaa sääntelyä on tarkoitus täsmentää asetustasolla muun muassa että tilaisuuksiin kutsutaan alueen kiinteistön, naapurikiinteistön omistajat ja muut oikeuden haltijat, alueen kunnat, muut asian kannalta merkittävät viranomaiset, tarpeen mukaan saamelaiskäräjät, kolttien kyläkokous sekä asianomaiset paliskunnat. Ja lisäksi tilaisuudesta ilmoitettaisiin luvanhaltijan verkkosivuilla.

10. **Haitankärsijöiden korvauksien parantaminen eduskunnan hyväksymässä lausumassa**

Millaista selvitystyötä tästä on tehty, miten tavoitetta on edistetty?

Valmistelussa on tarkasteltu korvauskäytäntöjä ja kaivoslakityöryhmä piti teemakokouksen maanomistuksesta ja maanomistajiin liittyvistä kysymyksistä. Valmistelussa on havaittu nykyiset säännökset riittäviksi (maanomistajakorvaukset malminetsinnästä ja kaivostoiminnasta kaivoslain 9 luvussa, kaivostoimituksen yhteydessä suoritettavat korvaukset 8 luvussa sekä vahinkojen ja haittojen korvaaminen 9 luvun loppupään säännökset). On kuitenkin havaittu, etteivät nämä säännökset ole hyvin tunnettuja, joten tiedottamista näistä suunnitellaan lisättäväksi. Erityisesti mahdollisuus hakea korvausta jälkikäteen kaivostoimituksella on huonosti tunnettu keino.

11. **Miten esityksessä on huomioitu luontokadon estäminen ja luonnonvarojen ylikulutuksen estäminen?**

Esityksessä ehdotetaan lain tarkoituspykälään lisättäisiin maininta luonnon monimuotoisuuden huomioon ottamisesta sekä muutettavaksi luonnonvarojen säästävä käyttö luonnonvarojen kestäväksi käytöksi. (… Lain tarkoituksen toteuttaminen edellyttää yleisten ja yksityisten etujen turvaamista ottaen erityisesti huomioon:

1) kaivostoiminnan harjoittamisen edellytykset;

2) kiinteistöjen omistajien ja yksityisten haitankärsijöiden oikeusasema;

3) toiminnan vaikutukset ympäristöön, maankäyttöön ja *luonnon monimuotoisuuteen* sekä luonnonvarojen *kestävä* käyttö.)

Luonnon monimuotoisuus toistuu myös kaivosluvassa annettavia määräyksiä koskevassa säännöksessä:

(Kaivosluvassa on annettava yleisten ja yksityisten etujen turvaamiseksi tarpeelliset määräykset:

8 b) kaivosalueen toimintojen sijoittelusta ottaen huomioon vaikutukset luonnon monimuotoisuuteen ja muut ympäristövaikutukset;)

12. **Miten lakiesitys vähentää haitallisia vesistövaikutuksia?**

Haitalliset vesistövaikutukset ovat päästölähtöisiä, eivätkä kuulu kaivoslain soveltamisalaan, vaan niistä säädetään ympäristönsuojelulaissa ja vesilaissa.